

TAJNÉ

Výtisk číslo: 25

STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV v Praze
ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ
Důvod: 490/2000 - Nbu-80
Datum: 16.4. PhDr. Alena Vojšková
Podpis: *[signature]*

VNITROSTRANICKÁ INFORMACE

55

Č. j.: inf. /03224/ 55
Počet listů: 8
Počet výtisků: 27
Den vydání: 18. ledna 1989

OBSAH

Informace o událostech dne 17. ledna 1989 v Praze a ohlasy
komunistů i veřejnosti na aktivity nepřátelských sil
/zpracováno ve spolupráci s oddělením státní administrativy
ÚV KSČ/

Informace o událostech dne 17. ledna 1989 a ohlasy komunistů
i veřejnosti na aktivity nepřátelských sil

Stoupenci tzv. nezávislých iniciativ /Charta 77, České děti, Nezávislé mírové sdružení/ pokračovali i v úterý 17. 1. 1989 v narušování klidu a veřejného pořádku v centru Prahy a ke stupňování nátlaku na státní orgány.

Na základě zkušeností z provokační akce provedené dne 16. 1. 1989 v odpoledních a večerních hodinách na Václavském náměstí, byl organizován zvýšený výkon služby SNB a připraveno opatření k provedení rychlého zásahu pořádkové jednotky.

V 15.30 hodin se v horní části Václavského náměstí začaly tvořit hloučky převážně mladých lidí, které stály na chodnících a na prostředním pásu. Shromáždění postupně přerostlo v provokační pietní akt za Jana Palacha. Počet účastníků se zvýšil asi na 300 a docházelo k omezování provozu na chodnících i ve vozovce. V 16.15 hodin byli občané vyzváni pořádkovou službou k uvolnění prostoru. Současně bylo přistoupeno k perlustracím osob, které neuposlechly výzvy. Toto opatření bylo provázeno pískotem a výkřiky "fuj, svobodu, propusťte politické vězně, propusťte Havla". V 16.40 hodin byla nasazena pořádková jednotka, která po předchozích opakovaných výzvách vyklidila za použití mírnějších prostředků prostor. V 17.30 hodin byl již na Václavském náměstí obnoven klid a veřejný pořádek.

Při zákroku byla zastavena tramvajová i individuální doprava. V 18.15 hodin byl vzhledem k situaci dán pokyn ke stažení pořádkové jednotky. Již při dokončování odsunu sil došlo na pěší zóně a v dolní části Václavského náměstí ke sročení davu v počtu asi 700 osob, který se neorganizovaně začal přesunovat do horní části náměstí. Proto byla opětovně nasazena pořádková jednotka, která přehradila postup davu a za použití vodních děl i mírnějších prostředků vytlačila dav do přilehlých ulic, kde byl postupně rozptýlen. Nejaktivnější

provokatéři byli předvedeni na MO VB nebo vyvezeni autobusy na různá místa mimo Prahu /Mníšek pod Brdy, Dobříš, Kostelec nad Černými Lesy, Velké Popovice a Benešov/. V 19.15 hodin byl znovu obnoven klid a veřejný pořádek. Ve 20.45 hodin byl na Václavském náměstí obnoven normální provoz a tramvajová i individuální doprava.

Při zákroku pořádkové jednotky ve Vodičkově ulici krátce po 18.30 hodině vhodil neznámý mladík /byl získán pouze popis/ z pasáže Světozor proti postupující pořádkové jednotce předmět, který v okamžiku dopadu explodoval. Přes značnou intenzitu výbuchu nebyl nikdo zraněn a nedošlo ke škodám. Další šetření provádí Městská správa VB Praha.

V průběhu prováděného opatření byl na Václavském náměstí zjištěn pobyt pracovníka zastupitelského úřadu USA v Praze Normana. Nebylo mu umožněno kontaktovat se s účastníky provokace. Perlustrováno bylo 25 osob, předvedeno 13 osob a mimo Prahu vyvezeno 72 osob. Jednalo se převážně o osoby z Prahy ve věku do 25 let. Z předvedených bylo 5 osob po pohovoru propuštěno.

X X X

Městský výbor KSČ Praha v mimořádné informaci o ohlasech na provokační akce ve dnech 15. a 16. ledna 1989 uvádí, že pražská veřejnost téměř jednoznačně odsuzuje vystoupení různých skupin na Václavském náměstí. Rezoluce v tomto smyslu přijali v ZV ROH ČKD Tatra, 51. ZO KSČ Praha a členové místního výboru NF Jižní Město na svém zasedání. Lidé si podobné akce nepřejí. Ztěžují návraty z práce, víkendových pobytů, nákupy v centru města, návštěvy kulturních akcí a zhoršují bezpečnost občanů i návštěvníků Prahy. Zásahy příslušníků VB a LM jsou přijímány jako nevyhnutelné a odpovídající vzniklé situaci. Není výjimkou, že jsou požadována opatření tvrdší a zejména přísnější postihy organizátorů /Tesla Karlín, ČKD Dukla, České loděnice, Technometra, ČKD Naftové motory, 40. ZO KSČ Praha 10 a ČKD Tatra/. Kladně bylo hodnoceno zveřejnění jmenovitých seznamů zadržených v pondělí 16. ledna 1989 v Čs. televizi.

V ohlasech je kritizováno, že záběry Čs. televize nejsou výstižné, zachycují klidné vystupování provokačních skupin, což nepřesvědčuje o nutnosti rázného zakročení /Projekta a některé základní školy v Praze 8/. V Technometře, 40. ZO KSČ Praha 10, obvodním štábu LM v Praze 5 a 51. ZO KSČ Praha 3 je poukazováno na to, že zadržení jsou po krátké době propouštěni a nevyužívají se důsledně tvrdší právní postihy proti účastníkům a iniciátorům v rámci platných norem. Přísný postup je požadován v rezoluci, odeslané stranickým orgánům z 51. ZO KSČ Praha 3. VČKD Tatra byl zachycen názor, že "aktivita Charty 77 sílí, my vyčkáváme s čím přijdou a následně reagujeme. Proč věcem nepředcházíme ?"

V rozhovorech mezi lidmi, například v dopravních prostředcích, byly zachyceny také poznatky /nejsou převažující/, že někteří lidé se k činnosti provokačních skupin staví shovívavě, s nadhledem, což vyplývá z podcenění závažnosti situace. Domnívají se, že kdyby si jich nikdo nevšímal, ztratilo by jejich jednání smysl a od dalších akcí by upustili. Názory, že akcím by měl být ponechán volný průběh na vybraných, málo frekventovaných místech, byly zachyceny základními organizacemi KSČ ZPA Košíře, Technometra a Motorlet. V ZPA Jinonice byl zjištěn poznatek, že uvedeným akcím se dávala ve sdělovacích prostředcích zbytečná publicita předem a to přivolalo velké množství zvědavců.

Členové předsednictva MěV KSČ Praha pozitivně na svém zasedání /16. ledna 1989/ hodnotili realizaci opatření přijatých po linii orgánů hlavního města Prahy pro oblast propagandy politiky i mocenských orgánů. Instruktor ÚV KSČ v informaci upozorňuje, že přitom byly vzneseny některé kritické připomínky k centrálním orgánům. Nejčastěji byla kritizována úroveň centrálně řízené propagandy, její bezzubost, zaostávání za reálným vývojem politiky. Poukazováno bylo na defenzivní charakter propagandy, na její neschopnost ovlivňovat v předstihu politické

klima. Kritizována byla úroveň především centrálně řízených státních, ale i stranických sdělovacích prostředků. Z tohoto hodnocení vyplývá i zaostávání efektivnosti politicky účinných opatření za opatřeními mocenskými. Aktivní propaganda je zatím prováděna, i když také s určitým zpožděním, prostředky hlavního města Prahy - formou besed s funkcionářským aktivem, příslušníky LM a především prostřednictvím Večerní Prahy.

Členové předsednictva městského výboru upozornili, že tento stav v oblasti propagandy vede k nesprávným závěrům, že jde o vyostřování konfliktů nelegálních struktur s městským výborem strany /údajně jej takto charakterizují i západní agentury/. Ze strany členů předsednictva bylo požadováno, aby konkrétní politická situace, která v Praze vlivem působení protisocialistických sil musela být řešena i mocensky, nebyla posuzována jako izolovaný problém Prahy, ale jako závažný problém celé strany a socialistické společnosti./Dokumentuje to i účast zadržených v Praze z celé republiky/. Jeho řešení vyžaduje vyšší stupeň veřejně projevené aktivity celé strany a společnosti, všech politických, společenských, ale i sociálních skupin.

Podle názorů členů předsednictva by stranou neměly zůstat orgány státu, vládou ČSR i ČSSR počínaje. Bylo požadováno, aby vhodnou formou, například cestou tiskového mluvčího /minimálně/ bylo zaujato jednoznačné stanovisko vlády, která by měla přijmout další účinná opatření vedoucí k zastavení nežádoucích aktivit protisocialistických sil. Byly rovněž činěny dotazy, proč sdělovací prostředky mimo Čs. televizi a Večerní Prahu nezveřejnily údaje o zadržených osobách - představitelích a organizátorech protisocialistických vystoupení. Vláda ČSSR by měla rovněž zaujmout konkrétní stanovisko k činnosti západních rozhlasových stanic, jako je Hlas Ameriky a Svobodná Evropa, které zjevně porušují Helsinské dohody.

Obdobná stanoviska byla předmětem i velmi prospěšné besedy vedoucího tajemníka MěV KSČ s. Štěpána s příslušníky závodní jednotky LM ČKD - Lokomotivka za účasti náčelníků obvodních štábů LM Prahy 1 až 10.

Instruktor ÚV KSČ pro MěV KSČ Praha uvedl v informaci i svůj osobní poznatek, který získal přímo na Václavském náměstí a v jeho přilehlých prostorách dne 17. 1. 1989 v době zásahu pohotovostních jednotek VB. Doporučuje náročně vyhodnotit dobu, ale i účinnost zásahu proti defacto pasivně přihlížející mase, která bez organizátorů je málo akceschopná, což vyplývá i z diskuse s příslušníky a některými veliteli VB. Ukazuje se, že velká část mládeže ve věku 15 - 18 let považuje svoji účast na akcích za určitou senzaci - dobrodružství. Připomíná, že je potřebné vzít v úvahu, že mocenský zásah proti této mládeži formuje jejich politický názor i vztah k socialistické společnosti.

Okresní výbor KSČ Praha - východ /Středočeský kraj/ obdržel ihned v pondělí ráno řadu dopisů, v nichž je vyjadřován nesouhlas s akcemi nelegálních struktur na Václavském náměstí. Převládá názor, že nemají nic společného s demokracií a jsou zneužívány různými, již známými protisocialistickými živly z let 1968 - 1969.

Pracující TOSu Čelákovice, Aera Vodochody, Strojmetalů Kamenice, STS Říčany, BSS Brandýs nad Labem, Motorletu Stará Boleslav, Fruty Mochov, SPM Úvaly, Prefy Brandýs nad Labem a dalších oceňují v dopisech zásah příslušníků SNB a LM, kteří svým trpělivým a uvážlivým postupem /15. 1. 1989/ celou akci eliminovali.

Ze závodů, podniků, družstev a organizací okresu Praha-východ přicházejí také požadavky, aby při podobných vystoupeních protisocialistických sil byly použity účinné prostředky ke zjištění všech účastníků. Spolu s tím je doporučováno, aby o jejich činech byli informováni zaměstnavatelé, ředitelé škol

institucí a byly z nich vyvozovány i zveřejňovány důsledné závěry /podle zákonů/, čímž by se předcházelo jejich opakování.

Získány byly ohlasy a názory členů strany i veřejnosti v některých rozhodujících centrech hnutí - Motor České Budějovice, Škoda Plzeň - závod Hutě, VCHZ Pardubice, Závody Vítězného února Hradec Králové, Zbrojovka Brno, Důl Ostrava, Slovnaft Bratislava. Vyplývá z nich, že vystoupení protisocialistických sil a snahy o vyvolání nepokojů jsou všeobecně odsuzovány a to nejen komunisty, ale i bezpartijními. Převážná část pracujících vyjadřuje souhlas se zásahem pořádkových sil, požaduje obnovení klidu a pořádku. Očekává se přijetí účinnějších opatření a vyvozování tvrdších postihů vůči hlavním organizátorům nepřátelských akcí.

Například dělníci z metalurgických provozů Škody Plzeň poukazují na to, že oni poctivě pracují, zatímco party flákačů v Praze provokují. Komunisté ve VCHZ Pardubice a Dole Ostrava oceňují aktivní podíl Lidových milicí na zásahu dne 15. 1. 1989. Na semináři aktivistů MěV KSČ Brno pro ZO KSČ Zbrojovky Brno byl vyjádřen požadavek přijetí preventivních opatření, která by zabránila opakování obdobných akcí. Komunisté Dolu Ostrava žádají zveřejňování jmen aktivních účastníků demonstrací. Celozávodní výbor strany, ZV ROH a hospodářské vedení ZVÚ Hradec Králové na základě získaných názorů připravují prohlášení pracujících podniku pro masové sdělovací prostředky k událostem posledních dnů v Praze.

Z dalších ohlasů /například z rozhovorů náhodně vyslechnutých v metru politickým pracovníkem odboru vnitrostranických informací ÚV KSČ s. Vozákem/ vyplývá nespokojenost se situací, která se v posledních dnech projevuje v centru Prahy. Lidé kritizují, že není možné bez nebezpečí projít po Václavském náměstí, aniž by byli političtí vodou, zasaženi slzným plynem apod. Diskutuje se také o tom, že mnoho občanů postižených

zákroky příslušníky SNB v minulých dnech bylo zcela nevinných, dostali se do shluku náhodně a neměli vůbec v úmyslu demonstrovat proti socialismu. Chtěli pouze nakoupit v obchodech, navštívit příbuzné, jít do kina, z práce atd. Zůstává v nich pocit křivdy a nespravedlnosti.

Západočeský KV KSČ informuje, že v průběhu noci ze 16. na 17. ledna 1989 byly na čtyřech místech v Sokolově nalezeny provokační nápisy na zdích a na památníku umučených sovětských zajatců s následujícím textem : "Smrt KSČ, Ať žije památka Palacha - Charta a hákové kříže". Byly ihned odstraněny, případem se zabývá bezpečnost.